

RIPPL-RÓNAI JÓZSEF KAPCSOLATA AZ ORSZÁGOS MAGYAR KÉPZŐMŰVÉSZETI TÁRSULATTAL¹

Célunk e tanulmányban a teljes, e kapcsolatot érintő dokumentáció közlése. Ha e másodlagos levéltári anyag Rippl-Rónai működésével kapcsolatban nem is tartogat kolosszális újdonságokat, azt néhány színfolttal mégis gazdagítja. Azon az elven kívül is, hogy egy nagy alkotó munkásságával kapcsolatos lehetőleg minden fellelhető dokumentum megérdemli a feldolgozást, módot adva az esetleges új összefüggések feltárására, még két szempont vezérelt minket a közreadásban.

Említettem, hogy „másodlagos” levéltári anyag közléséről van szó. Az Országos Levéltár 1956-os részbeni pusztulásakor a tűz martalékvá vált az OMKT teljes iratanyaga is. E pótolhatatlan pusztulás tükrében vált különösen nagyértékűvé az egykori Művészettörténeti Dokumentációs Központ azon törekvése, hogy az Országos Levéltár művészetet érintő anyagrészeit a kutatók munkájának megkönnyítése érdekében annotált mutatócédulákhoz hozzáférhetővé tegye. Így készült el az OMKT teljes anyagának említett jellegű feldolgozása is az 50-es évek első felében és a pusztulás után így vált e „másodlagos” anyag legalábbis informatív jellegű, elsődleges forrássá. A Művészettörténeti Dokumentációs Központ gyűjteményi anyagrészei az intézmény megszűnése után, 1969-ben az MTA Művészettörténeti Kutató Csoport birtokába kerültek.²

A másik szempont, mely arra ösztönzött, hogy e horribilis anyagból³ kigyűjtsem a Rippl-Rónaira vonatkozó cédulákat az volt, hogy eddig még soha nem képezte vizsgálat tárgyát a művészeti közélet e legrepresentatívabb és egy hosszú korszakon át monopolhelyzetben levő intézményének és egy modern szellemű, eleinte külföldről hadakozó művésznek évekig igencsak egyoldalú küzdelme.

Az 1861-ben alakult OMKT a létrejötté utáni két évtizedben, mint az első, a művészeket széles alapon tömörítő adminisztratív szervezet, még be tudta tölteni termékenyítő funkcióját. A századfordulóhoz közeledve azonban éppen megmerevedett szervezeti felépítése volt az, amely lehetetlenné tette a liberálisabb művészetpolitikai eszmék beszívargását; konzerválta a megalakulása táján érvényben volt hivatalos közízlést. Funkciója pártoló, alapító és rendes tagok hierarchiáján nyugodott. Az első két csoport

nem a művészeket, hanem azok mecénásait tömörítette, tehát a művészetért már áldozatot vállaló felsőbb társadalmi réteget. Ez a réteg azonban a pénzéért a zsűriokban, a pályázatok elbírálásánál, a vételeknél elvárta, hogy saját ízlése érvényesüljön. A támogatások hatalma megszabta az esztétikai normákat és a művészek életlehetőségét jelentő döntéseket ily módon végül is a szakmán kívül állók gyakorolhatták. Az OMKT fellekvára az 1896-ban felépült Múcsarnok volt: az ott rendezett kiállításoknak a müncheni akademizmus idejétmúlt stíluskonvencióit rögzítő szelleme mementójaként máig is él a „műcsarnoki művészet” pejoratív fogalma.

Ugyancsak az OMKT anyagában bukkantam rá néhány érdekes cédulára, amelyek nem állnak ugyan összefüggésben Rippl-Rónaival, de úgy gondolom, mégis a témához tartoznak, mert árnyaltabbá és igazságosabbá teszik a társulat ideológiájáról és irányítási módszereiről alkotandó benyomásainkat. Az első cédulának tartalma mintha az előzőekben körvonalozott társulati program lényegét, annak reakciós voltát kérdőjelezné meg.

1892-ben mutatkozik be a társulat új elnöke, gróf Andrássy Tivadar. Az ő programadó beszédéből idézzünk: „Mint korunkban a szellemi élet minden kategóriája, úgy a művészetnek is demokratikussá kell válnia. Ma már nem egyes, a művelésért pénzáldozatokat is hozni tudó műbarátokért létezik a művészet, ma azokra kell gondolnunk, kiknél a művészet nem néhány perc kellemes eltöltése, hanem továbbfejlődésének, emelkedésének feltétele.

Nem a gazdag műbarátoknak, hanem az iparosnak, munkásnak, kiknek kezében a művészet nemzeti vagyonná, nemzeti virágzássá válik... ezeknek kell, hogy dolgozzék ma a művész; ezt lehetővé tenni és a kettő között közvetíteni: a művészt nagy alkotásra buzdítani, műveit népszerűsíteni: ez ma az állam feladata.”

Ezeket a gondolatokat egy mai kultúrpolitikus is vállalná. Ezekből a sorokból is látszik, hogy nem szabad azt gondolnunk, hogy a pártoló és alapító tagok valamiféle arisztokratizmusának volt köszönhető a modern szellemű művészeket sújtó numerus clausus. Egyszerűen arról volt szó, hogy azok, akik a feltételeket diktálták, maguk sem voltak a vizuális

1. Továbbiakban OMKT.

2. Az MTA Művészettörténeti Kutató Csoport birtokában levő OMKT levéltári anyag jelzete: A-1-1/OL.

3. 27 831 db cédula.

kultúra területén iskolázottabbak, esztétikai ítéleteiket tekintve érettebbek, mint az a közönség, amely joggal várhatott volna az erre hivatottaktól útmutatást. Néhány év múlva kezd megtönni a jég. A századfordulóhoz közeledve a művészet mecénásai már egyre kevésbé zárkóznak el a modernebb művészeti tendenciák befogadásától, emlékezzünk rá: az előbb idézett gróf Andrassy Tivadar 1896-ban már budai palotája teljes ebédlőberendezésének megtervezését bízta Rippl-Rónaira. Gróf Károlyi Mihály 1899-es plakátpályázatának feltételül szabta, hogy csak szecessziós stílusú képet díjaz és szeretné (nyilván a tájékozatlanok kedvéért, a félreértések elkerülése végett), „ha az a francia (!) Mucha festő plakátjaihoz lennének hasonlók”. E mecénási ízlésváltozás nyomán alig kell eltelnie néhány évnek, és Rippl-Rónait befogadja a közönség is. „Paradoxonnak látszik, de úgy van, hogy a gyengéken, a kompromisszumos művészeket keresztül barátokozik meg lassan a közönség az erősekkel, a jókkal” – írja Rippl Emlékezéseiben.⁴ Az OMKT-anyag tanúsága szerint 1902 után a társulat zsűrije már nem utasít el kiállításáról Rippl-Rónai-képet, noha – a kitüntetési listákból következtetve – nem is favorizálja. Meg kell adni, maga Rippl-Rónai is megtesz a jövőben mindent, amivel kimutathatja ellenszenvét és különállását a társulattól, később, már mint egyik vezető művésze az országnak, részt vesz majd minden olyan csoportosulásban, mely céljának a társulat elleni hadüzenetet tekinti.

A Társulat, mint a művészeti reakció bástyája témakörhöz még azt a benyomást is hozzá kell fűzni a cédulák tanulmányozása nyomán, hogy noha kétségtelen, hogy voltak a Társulathoz „futtatottjai”, a szervezetet mégsem lehet protekcionizmussal vádolni. A már említett ízlésnormákon belül az adminisztráció megpróbált a rászoruló művészeket segíteni és mikor ítéletet gyakorolt, azt az igazság hitében tette. Egy inkább anekdotikus adat az OMKT cédulaanyagából: 1892 márciusától – ahogy említettük – gróf Andrassy Tivadar volt a Társulat elnöke. Andrassy Géza ugyanez év novemberében levélben kéri Telepy műtárnok urat, hogy Andrassy Tivadar 2 képe részére helyet szorítsanak. Tartsák ezt titokban – írja Andrassy Géza –, mert ez tréfa lesz és meglepetés a „mester” részére. A képek Terebesi Tivadar néven legyenek kiállítva. Telepy válaszol Andrassy Géza levelére. Megírja, hogy a képeket a bizottság nem fogadta el, mert határidőn túl érkeztek, valamint hogy a mester beleegyezése is szükséges, ha nem a saját neve alatt állít ki. Keleti Gusztáv ráadásul még ráírta az akta aljára: „Nagyon jól! (sic). Teljesen hozzájárulok.”⁵

Ha az OMKT-anyag Rippl-Rónaira vonatkozó cé-

duláiból valamifajta statisztikai következtetést próbálunk levonni, nyilvánvalóvá válik, hogy életének szorult helyzeteiben kísérli meg, mintegy utolsó menedékként, annak az itthoni és egyedül hatalommal bíró szervezetnek bástyáit bevenni, amely – úgy ítéli – még segíteni tudna rajta. Rippl-Rónai szívósan, még barátaitól, öccsétől is keményen behajtja járandóságait, művészembertől elég ritkán tapasztalható állhatatossággal követeli ki jussát, de kérni nagyon nem szeret. Márpedig művészi pályája első 20 évében igencsak rászorulna. Számára a Társulat testesítette meg mindazt a negatívumot, amelynek következményeképpen művészileg legígéretesebb fiatal éveit külföldön volt kénytelen eltölteni. Segítséget ritkán kér, de Párizsból legalább évente kétszer küldi képei sorát, mindig reménykedve és bízva abban, hogy szívóssága, a képei közvetítésével a modern művészetből adott leckék, egyszer csak megteszik hatásukat. „... a nagyfejúek részéről kinevetetés, agyonkritizálás, soha semmi díj vagy elismerés, mindig csak mellőzés, visszautasítás, ez volt a részem – negyvenhat éves koromig.”⁶

Nevének első előfordulása az OMKT iratanyagában 1886-os évszámú – Münchenben tanul még ekkor –, és 1927-es iktatott parte-cédulája az utolsó. Jellemző azonban, hogy (eltekintve az 1916-os velencei Biennaléval kapcsolatos bővebb hivatalos információcserétől) 1906-tól, amely Rippl végső elfogatásának éve Magyarországon, egy-egy gyér említést leszámítva alig-alig bukkan fel adat. Még évek is eltelnének úgy (14 év!), hogy Rippl-Rónainak semmi néven nevezendő dolga a Társulattal nincs.

E rövid bevezető után nézzük most sorban azokat a kapcsolatrögzítő cédulákat, amelyek – a valamikori OMKT-anyagból legalább vázlatos formában megmentve – Rippl-Rónaira vonatkoznak.⁷

(01641) Kaposvár 1886. okt. (Érk. okt. 7.) Rippl Józsi (sic!). Az őszi tárlatra Somssich Eszter grófkisasszony életnagyságú pasztellképét és 2–3 ideálftót kívánna beküldeni.

Egyértelmű, hogy a Kaposváron található Kislány labdaütővel c. képről van szó. Nyilvánvaló, hogy mind saját magának „Józsi”-ként való említése, mind az előkelő származású modell megnevezése, az előkelő származású zsűrorok elfogadásra való hajlandóságát lett volna hivatva a maga előnyére befolyásolni.

Már most meg kell jegyeznünk, hogy az ilyen jellegű – műveit kiállításra ajánló – cédulák alapján nem mindig megállapítható az OMKT zsűrijének döntése, tehát, hogy a kép végülis szerepelt-e a kiállításban. Ez csak a megfelelő évi kiállítási katalógusokból lenne visszakereshető és ez nem a jelenlegi tanulmányom tárgya. Ennek ellenére egyes fontosabb ese-

4. Rippl-Rónai József emlékezései. Budapest 1957. 74. l.
5. A gróf Andrassy Tivadarral kapcsolatos idézet leltári száma 08544; a gróf Károlyi Mihály idézeté: 04367; valamint a gróf Andrassy Géza idézeté: 03083–84.
6. Rippl-Rónai József i. m. 84. l.
7. Minden cédulán szerepel az eredeti OMKT iktatószám

is. Tekintettel arra, hogy ezeken az iktatószámokon az anyag pusztulása miatt már semmi vissza nem kereshető, én csak az MTA Művészettörténeti Kutató Csoportban található annotált cédulák leltári számait közlöm zárójelben.

sulattal. Munkácsy szótlanul nézi Rippl festőállványán a Nő fehérpetyes ruhában c. készülő képet. A helyzet az OMKT-val is egycsapásra, gyökeresen megváltozik.

(02702) Paris 1890. jan. 13. Rippl-Rónai József. Kedves vendég c. képét ajánlja megvételre, vagy ha nem lehet, 400 frt kölcsönt kér.

(08870) OMKT igazgatási jegyzőkönyv. Az igazgatóság 1890. jan. 16-i ülésén Rippl-Rónai József Párizsban élő festőművész 400 frt segélykölcsön iránti kérelmét azzal az indoklással utasítja el, hogy a zálogul ajánlt s a téli kiállításon szereplő Kedves vendég c. olajfestménye „igen kétes művészi becsénél fogva”, biztosítésként nem alkalmas.

(24507) A téli tárlatról visszautasítva Bretagne-i nő c. képe.

Az OMKT anyag nagy százaléka művészek segély iránti kérelmeit tartalmazza. Rippl-Rónai – hozzátéve, hogy nála kevés rászorultabb művész lehetett akkoriban – mindössze kétszer fordul ilyen kéréssel a Társulathoz. Az igazgatási jegyzőkönyv egyértelműen kinyilatkoztatja, mit gondolnak róla. Rippl nyilván levonja a következtetéseket, mert a kapcsolatot egy évig szünetel, majd 1892-ből, a téli tárlatról újabb négy visszautasított kép bizonyítja próbálkozásait:

(24508) Tájékpis házzal; (24509) Kisleány; (24510) Halvány női fej; (24511) Tanulmányfej.

A képek utaznak Párizs és Budapest között.

(03156) Paris, 1893. ápr. 22. Rippl-Rónai. Felháborodott levele, amiért képei nem érkeztek meg időben a Salon kiállítására.

Rippl-Rónai ekkor már a párizsi Mars-mezei Szalon állandó kiállítója – főműveit festi.

(03178) Ér. 1893. szept. 27. Rippl-Rónai József. 3 képet küld a téli tárlatra s Beer osztrák szobrász műveit ajánlja.

Ez utóbbi információ arról tanúskodik, hogy Rippl Munkácsyhoz, vagy legalábbis annak baráti köréhez még bizonyos szálak fűzik. Friedrich Beer a bécsi akadémia után 1875-ben Párizsban telepszik le és ott a Szalon rendszeres kiállítója. Számos mellszoborra közül a Budapestre került Munkácsyt ábrázoló büszt a legismertebb.

A Társulat kiállításain külföldi művészek is szerepeltek. Valószínűnek tartom, hogy ez esetben inkább Ripplnek volt szüksége arra, hogy a Beerrel való kapcsolatára itthon hivatkozzék, semmint fordítva.

Az 1894-es anyagból csak egy „Színes rajz”-ának (24512) visszautasításáról értesülünk és nehéz lenne megállni említés nélkül: arról, hogy Somogy vármege alispánja (1894. ápr. 28. (03323)) a társulati sor-

soláson ráeső 100 frt-os nyereményül Kocsi Horváth Jolán Csenedéletét választja. Párizsban ez időben zajlik az a kiállítás, ahol Rippl-Rónai nagyszerű, Öreganyám c. képe függ, aminek a Nabis-csoport művészeivel és Gauguinnal való kapcsolatát köszönhetete, mert „a kép, mint a többieknek, neki is legjobban tetszett a Mars-mezei Szalon akkori kiállításán”.⁹ A következő évben meg is találjuk az Öreganyám c. képet Pesten, a visszautasított társulati anyagban. (24514)

(03521) Paris, 1895. szept. 8. Rippl-Rónai József. Chenue szállító útján egy kétméteres hímezést (visszautasítva (24513) *Idealizmus és Realizmus!*) és 9 más dolgot küld beadott kérvényéhez. (Millenáris segély.) Közülük 3 vázlatot „Asztrik átadja fényes kísérettel a koronát” c. kompozícióhoz. Szeretné, ha beadott dolgai „jól reprezentatív falra szegezve” lennének a tanácsnak bemutatva. Úgy véli, hogy rajzai, színes vázlatai és a hímezésből a Tanács eléggé tájékozódva lesz törekvéseiről, mert célja, hogy „be-mutassam gondolkozásomat és hogy miként dolgozom, miképen igyekszem kivinni terveimet.”

Itt találkoztunk második és utolsó segélykérelmével, ez esetben a döntésről nincs az anyagban információ. Egyetlen állami – történelmi kompozícióra kiírt – pályázatra való jelentkezéséről is ebből a cédléből értesülünk.¹⁰ Amint ez tudvalevő, a megbízásból persze nem lett semmi. Látszik, hogy mindent megpróbál, hogy Magyarországon jövedelemhez jusson.

Mint a századfordulón működött minden művész életében, úgy Rippl-Rónaiéban is az 1896-os év a leggazdagabb a Társulattal való kontaktuskeresésben. Rippl-Rónairól ez évben 26 említés tanúskodik. Az összes cédula képei beküldése és azok java részének visszautasítása táraykörében mozog. 24 képet küld be a millenniumi kiállításra és ebből, a kiállítás katalógusának¹¹ tanúsága szerint, összesen három képet és egy rézkarcot fogadtak el, a rézkarc újra a már több helyen kiállított, a Munkácsy-kép után készült Liszt Ferenc. (Katalógusszám: 1170.)

(03610) Neuilly 1896. (Érk. febr. 6.) Rippl-Rónai József. Kéri, hogy Öreganyám arcképe, Tájékpis és női fejek képeit a millenniumi kiállításra küldjék be a téli tárlatról, valamint a kisebbik hímezést is; a nagyobbikat kéri vissza.

(03604) Levallois-Perret dátum nélkül, érk. 1896. február 6. Rippl-Rónai József.

Kéri, hogy a (téli) tárlatról el nem fogadott hímezett képét tegyék át az iparművészeti osztályra.

(03831) Ezredévi kiállítás iratanyag. Paris 1896. márc. 25. Chenue expediteur.

Bejelenti, hogy az ezredévi kiállításra 4 ládában útnak indított 22 képet a következő magyar művészekről: Poll Hugó 7 db; Migl Árpád 2 db; Herzl Kornél 2 db; Rippl-Rónai 11 db. Közli a képek címeit és méreteit is.

(03840) Ezredévi kiállítás iratanyag. Neuilly 1896. Érk. márc. 31. Rippl-Rónai József.

9. Rippl-Rónai József i. m. 55.

10. Rippl-Rónai: Asztrik átadja Szent István koronáját (mely vázlatot gobelin-tenként a Magyar Iparművészet 1912-ben reprodukálta) egy korábbi tanulmányomban későbbre datáltam (Rippl-Rónai József kritikus évei és orosz utazása, *Ars Hungarica* 1977/1. 53.

l.). Most az OMKT anyagában talált adat segített hozzá, hogy ennek az oeuvre-ben tematikusan annyira társtanulról álló vázlat készülését indítékát és készítésének idejét tisztázzam.

11. Ezredéves Országos Kiállítás. A Képzőművészeti Csoport képes tárgymutatója. Budapest 1896.

Közli, hogy az ezredévi kiállításra bejelentett művei közül néhányat csak júliusban tud beküldeni, mert a Salonban vannak kiállítva. Egyben kéri, a még szeptemberben beküldött több kartonjának s egy nagy hímezésnek visszaküldését ugyancsak a Salonban leendő kiállításra.

Beküldött és visszautasított művei: (24482) Öreganyám (újra elutasítva!) Kisebb hímezés (cédula nem tanúskodik a visszautasításról az OMKT-anyagban, de kiállítva nem volt); (03788) Halvány nő virágos kalappal, Zala György tulajdona; (24515) Teke játékosok (nem azonos a Kuglizókkal); (24516 és 24470) 2 nő profil; (24517) Temető (Minden bizonnyal az Alföldi temető); (24518) Fürdő nő; (24519) Bazsarózsák; (24471) Dianora di Bardi, Márkus Emilia tulajdona; (24472) Női fej, Rákosi Jenő tulajdona; (24473) Visio; (24474) Mme Clemenceau (?); (24475) Tanulmány (női alak); (24476) Tanulmány (férfi alak); (24477) Beatrix; (24478) Éva; (24479) Ilona; (24480) Két öltöztetlen gyerek; (24481) Mme Siegriste (a visszautasított anyagban 1000 frt-ért, de a katalógus szerint mégis kiállítva 300 frt-ért); (24483) Egy nőalak.

A millenniumi kiállítás katalógusa szerint kiállított képei (a már említett rézkarcon kívül): Kettős arckép (Apám, Anyám) katalógusszáma: 554; Mme Compagnon (Öreg francia asszonyság) katalógusszáma: 610; és az előbb visszautasított, majd elfogadott Mme Sigriste, katalógusszáma: 472.

Rippl-Rónai tudomásul veszi ezt az igen sovány eredményt és még tavasszal két levelet ír a Társulathoz, keserősége és öntudatossága még e kivonaltolt sorokból is kisért:

(03892) Neuilly, dátum nélkül. (Válasz 1896. ápr. 4.) Rippl-Rónai József.

Levele – nem iktatva – Telepy Károly műtárhoz, melyben visszautasított művei mielőbbi visszaküldését kéri a párisi Salonban leendő kiállításra.

(03891) Ezredévi kiállítás iratanyag. Neuilly 1896. május 3. Rippl-Rónai József.

Visszautasított művei sorsáról, magas vámról, Szmezsányi rosszakaratúnak látszó lassú intézkedéséről ír, közölvén, hogy a Salon a visszautasított hímezést elkésve is befogadta, s összesen 7 művét állította ki: 5 dekoratív dolgot és 2 nagyobb portrét.

A teljes OMKT-anyagot átnézve egyértelművé válik Rippl-Rónai igazsága: a késéssel operáló visszautasítás valóban ürügy – rengeteg cédula tanúskodik az elkésített művek elfogadásáról.

1897 is a visszautasítások éve, információink csak e tárgyban van.

(04018) Neuilly 1897. márc. 1. Rippl-Rónai József. Kéri, hogy Templom és Gyöngyössy Sárka arcképét, amelyek budapesti magánosoknál vannak, a Társulat szállíttassa a kiállításra.

Ugyane képek visszautasítva: (24484); (24485) és még egy „Albinosz-fej” c. képe a téli kiállításról (24486). Rippl-Rónai a párizsi Mars-mezei Szalonban

1894 és 97 között 1 olajképpel, 7 pasztellel és 7 hímezéssel szerepelt.

Az 1898-as tavaszi nemzetközi kiállításon Mucha, 1901-ben pedig Segantini szerepel nagy kollekcióval.

Bár a modernség – ha külföldről jön – még mindig elfogadhatóbb, de ez az 1898-as év végre Rippl számára is biztatóbban alakul. 1898-ból csak egy képének visszautasításáról tudunk, (24487) Egy balerina-fej c. pasztellról.

(04316) 1898. dec. 3. Rippl-Rónai József. A Műbarátok díjára Öreg francia asszonyság c. képével pályázik.

A díjat ugyan nem nyerte el, de egy röviddel később (1899. jan. 5.), Odönnek írt leveléből értesülünk, hogy az állam megvette az első képét tőle: „... láttam a kormány által csinált vétel lajstromot – tőlem megvették az új Képzőművészeti Múzeum számára a Francia öreg asszonyság című képemet 2000 frt helyett 800 frtért – nincs fellebbezés. Így is jól van! A magyar halhatatlanok 'híres' seregébe kerültem Vastagh György et Co. társaságában – igazán nagy büszkeség fogja el az embert (?).¹² Nem lehet azt mondani, hogy meg van hatva. Tudja saját értékét. Egy másik leveléből pedig kiderül, hogy „4 képem lesz a téli tárlaton 2 ismert képem pedig az 'ismétlő tárlaton' – ugyanakkor – Sári képe is ki lesz állítva – a Jernyén csinált tájképeim közül egy a Bükkfa, azonkívül a Skót és végre az öreg francia hölgy könyvvel a kezében.”¹³

Rippl-Rónai – mint ismeretes – 1898 nyarán Sziyei vendége Jernyén. Hogy itt mennyit dolgozott, azt az 1899-es tavaszi tárlatra beküldött és onnan visszautasított képei tanúsítják: (24489) Szinyei Merse Pál kertje; (24490) Jernyei parkból; (24491) Felsővidéki táj; (24488) Nyírfák.

Az 1899-es év néhány cédulája bizonyítja, hogy a Társulat által rendezett – itthoni és külföldi – kiállításokon biztosítani akarja helyét. Rippl-Rónai párizsi nyugtalansága elkezdődött, ez évben néhány hónapot Maillonnál tölt Banyuls-ben és éberem fiyei az itthoni lehetőségeket.

(04372) Róma 1899. ápr. 4. Keszthelyi Ernő. Engedélyt ad pesti lakásán levő Rippl-Rónai által készített kép elszállítására, mely az ő portréja, ugyanis ő és a művész is igen szeretné, ha a kiállításon szerepelne.

(04448) Banyuls 1899. nov. 2. Rippl-Rónai. Érdeklődik az orosz kiállításra beküldött saját tulajdonában levő Feketeruhás nő nagy kalappal c. képe után.

1899. december 2-án Szentpétervárott magyar kiállítás nyílt. Rippl-Rónai két képpel és egy hímezéssel vett részt.¹⁴ A kiállítás katalógusában az egyik képcím: Nő fekete ruhában. Az utolsóként idézett cédula valószínűsíti, hogy az itt kiállított kép az ismert Mme Mazet volt.

12. MTA Művészettörténeti Kutató Csoport, Izs.: C–I. 36/408.

13. MTA C–I. 36/404.

14. Catalogue de l'Exposition Austro-Hongroise. St. Petersburg 1899. A kiállításról bővebben lásd Bernáth Mária 10. sz. jegyzetben i. m.

(04474) Hely, dátum nélkül, iktatva 1899. dec. 10. Rippl-Rónai József. Bejelenti a párizsi világkiállításra többek között Öreganyám c. képét.

(04504) Hely, dátum nélkül, iktatva 1899. dec. 27. Rippl-Rónai.

Ertesíti a Társulatot, hogy a kiállításon szereplő művei nincsenek szignálva, ezt nem szándékosan tette, kéri, tekintsék szignálnak.

Rippl-Rónai 1899 decemberében tér vissza Baynuls-ből Neuillybe. Igen nyugtalan, az Andrássy-ebédlőt befejezte, anyagilag ez sem állította talpra. Ez évben vett részt a Nabik csoportkiállításán Párizsban – nem kapott jó kritikát. Egyre csak hazajönni szeretne. Az első, 1900-ból származó adat is arról tanúskodik, hogy már kezdi felszámolni párizsi környezetét.

(04539) Neuilly 1900. jan. 20. Rippl-Rónai.

Kéri, hogy a téli tárlaton kiállított képeit ne küldjék vissza, hanem Szinyei Merse Pál műtermébe, Kossuth Lajos u. 11. sz.

Már egy 1898. november 22-én Ödönhöz írt leveléből tudjuk¹⁵, hogy pesti tartózkodásai alatt Szinyei műtermében dolgozik – nyilván a jernyei együttlét során Szinyei felajánlotta neki ezt a lehetőséget. Egyébként az 1900-as évben sokat is utazik: Franciaországon kívül Németországban és Svájcban is jár.

1900-ban első nyilvános gyűjteményes budapesti kiállítására készül, amely 203 képpel a Royal Szállóban nyílik meg december 22-én. Az OMKT adatok egész évben csak negatívumokról árulkodnak.

(04590) Neuilly 1900. február 24. Rippl-Rónai József.

Levele a Társulathoz, amelyben kritikát gyakorol annak magatartása ellen.

És az 1900-as téli tárlatról visszautasított képei: (24492) Vöröshajú hölgy; (24493) Cziegler bárónő; (24494) Villamere grófnő; (24495) Lazarine; (24496) Svájci tájkép; (24497) Fiatallangol hölgy; (24498) Falusi bokréta; – az eddig felsoroltak pasztellek, valamint 5 rajz (24499).

Nem győzünk eléggé csodálkozni fantasztikus termékenységén: az 1900-as év jó része – ahogy már említettük – utazgatásokkal telt, 203 képet éppen kiállít a Royalban és még mindig van elég mű, amivel ostromolhatja a Társulatot.

Az 1901-es és az 1902-es évekből szegényesek az információink. 1901-ben (24500) Öcsém arcképe esti világításnál c. pasztelljét utasítják vissza a tavaszi tárlatról és egy március 11-i híradás szerint Özvegy c. képét szeretné a velencei kiállításra beküldeni. 1902-ből csak visszautasított képeiről olvashatunk az anyagban – már a képcímek is tanúskodnak a hazatelepedésről. (24501) Édesanyám háza; (24502) Édesapám névnapj bokrétája (olajképek); (24503) Fiatallangol asszonyka; (24504) Cselédházak (pasztellek); (24505) Nő (Mintha koccintanánk, olaj); és még egy

olajfestmény, az átlagosnál öt-tízszeres áron, 6000 Koronára bejelentve: (24506) A vén kecske is megnyalja a sót c. kép, mely mind az árából feltételezett mérete, mind „műcsarnoki ízű” címe miatt gyanút kelt, hogy esetleg véletlenül került Rippl-Rónai neve alatt iktatásra.

Ebben az időpontban fordulathoz érkezünk: az OMKT-anyagban nincs több említés Rippl-Rónai visszautasított műveiről. 1902 decemberében a Merkur palotában rendezett kiállításának már jó a kritikai visszhangja. Lassan a Társulatnak is számolni kell vele, még akkor is, ha a társulati ízlésnormák az évek során – legalábbis ami műcsarnoki kiállításainak összbemérését illeti – alig változtak.

1903-ban a Társulat – nyilván Rippl-Rónai szép Merkur-kiállításbeli plakátjának ösztönzésére – kiállítási plakátot rendel tőle.

(04923) Kaposvár 1903. febr. 8. Rippl-Rónai József.

Kiállítási plakátot elkészítette. Saját maga viszi a nyomdába, „a művésznek magának kell azt véges-végig ellenőrizni és a nyomdászt ízlésével és utasításaival ellátni.”

(04943) Budapest 1903. márc. 14. Kunossy Vilmos és Fia

Nyomdai Műintézet.

Kéri a Rippl-Rónai-féle elfogadott plakátmintát.

Ez év végéről még egy elismerésről szóló apróbb hír van az anyagban; a társulati kitüntetések kérdéséről még valamivel később szólunk.

(05647) Budapest 1903. dec. 21. Kereskedelemügyi miniszter.

Megküldi az 1900. évi párizsi nemzetközi kiállításon Szegfi Erzsébet, Rippl-Rónai József és Perlmutter Izsáknak ítélt kitüntető érmeiket és a vonatkozó okleveleket.

1904-ből nincs adatunk, az 1905-ös év azonban egyre aktívabb és szerteágazóbb kiállítási tevékenységről tanúskodik, valamint arról, hogy belátja: Somogyaszalórról, de még akár Kaposvárról is nehezen lendítheti előre boldogulását.

(05215) Kaposvár 1905. jan. 30. Rippl-Rónai József.

Intézkedett, hogy a Könyves Kálmán cég 3 képét küldje be, kettőt a velencei tárlatra – a karácsonyfásat Párisba. Kéri a tavaszi tárlat katalógusát, amelyben Fehér fal, barna bútor c. képe reprodukálva van.

(05306) Kaposvár (Érk. szept. 10.) Rippl-Rónai József.

Párisba küldött Karácsonyfa c. képének visszaérkezése felől érdeklődik.

(05228) Budapest 1905. márc. 1. Rippl-Rónai József.

Kéri, jegyezzék elő a gellérthegy műteremházban kiadandó egyik „olcsóbb vagy legolcsóbb” műteremre.

(05326) Mike 1905. nov. 9. Rippl-Rónai József.

Bejelenti, hogy 1906. május 1-től bérbe veszi a műteremházban Vaszary János műtermét.

Az 1891-ben alakult Könyves Kálmán Műkiadó cég élénk műkereskedelmet is folytatott és 1905-ben, de valószínűleg már valamivel korábban is foglalkozott Rippl-Rónai képeinek bizományi úton történő értékesítésével. 1903-ban a cég beköltözött Nagymező ut-

15. Azonos a 13. sz. jegyzetben idézett levéllel.

cai helyiségeibe és 1906-ban ők rendezték Rippl-Rónai átütő sikerű kiállítását.

A Rippl-Rónai szakirodalom mindig az 1906-os Könyves Kálmán-kiállítás nagy anyagi hasznához kötötte Rippl-Rónai azon elhatározását, hogy a teleket Budapesten dolgozva tölti majd. Ahogy az előbb idézett adatokból ez kiderül, e részleges Budapestre való költözési szándéka már 1905-ös és noha még a „legolcsóbb” műtermet kéri, kétségtelen, hogy egzisztenciáját kezdi már megalapozni.

Rippl-Rónai kiállítása 1906. febr. 1-én nyílt, az itt kiállított, illetve aukcionált műveinek száma 300–400 között volt. Meglepő és fantasztikus termékenységének újabb bizonyítéka, hogy a csaknem azonos időben zajló társulati tavaszi tárlatra is több képet be tud küldeni.

(05358) Budapest 1906. márc. 12. Rippl-Rónai József. Kéri, hogy mivel 15 képet állít ki, külön szobát kapjon.

(11332) Kiállítási iktatókönyv. 1906 tavaszi kiállítás nagyobb sorozattal Rippl-Rónai József.

Rippl-Rónai hatalmas közönségsikerét immár az állam és a Társulat is kénytelen volt regisztrálni és végre megadni azt az elismerést, amelyet már oly régen megérdemelt volna.

(05369) Budapest 1906. május 12. Országos Képtár vásárlásai. Köztük Rippl-Rónai József: Amikor az ember visszaemlékezéseiből él – 1500 Koronáért.

Ugyanez évben, ugyanezért a képért megkapja a 4000 Koronás Társulati díjat. (10132)

Ezen a ponton szeretnék egy kicsit elidőzni, mert úgy gondolom, hogy egy művész és egy szervezet viszonyát a képek kiállításra való elfogadásán, illetve visszautasításán kívül, éppen a díjak odaítélése kérdésében lehet a legtisztábban tetten érni. i

Rippl-Rónai a társulati adminisztráción keresztül életében egy elismerést és két díjat kapott. Ahogy már említettük, 1903-ban a párizsi (tehát nem pesti!) nemzetközi kiállításon való szerepléséért „Kitüntető elismerést”; 1906-ban Társulati díjat, majd 1916-ban Állami nagy aranyérmet (09989) Feleségem c. képére. Ami a „Kitüntető elismerést” illeti, egy Rippl korában levő művészhez – tekintetbe véve addigi munkásságát – nem tarthatjuk méltónak. A legnagyobb elismerést az Állami nagy aranyérmet (első ízben kiadva 1886-ban, belértéke 500 arany frank) 55 éves korában kapta meg; Franz von Stuck – Budapesten! – 1899-ben. Ez az áttekintés és az ebből adódó Rippl-Rónaira vonatkoztatható negatív megítélést tükröző következtetések azonban csak akkor válnak egyértelművé, ha felsorolom az általam a társulati anyagból gyűjtött, lenyűgöző számú díjat, amelyek felett mint ítélkező szerv az OMKT diszponált:¹⁶

1. Állami nagy aranyérem, 2. Állami kis aranyérem, 3. Ipolyi-díj, 4. Lipótvárosi Kaszinó díja, 5. Tolnai-díj,

6. Kitüntető elismerés, 7. Budapest Székesfőváros díja, 8. Saxlehner Ödön genre-díj, 9. Barta Károly-díj, 10. Esterházy-díj, 11. Állami vízfestmény-díj, 12. Társulati díj, 13. Társulati Műlap-díj, 14. Wolfner Gyula-díj, 15. Ráth-díj, 16. Forster–Vaszary-díj, 17. Műbárátok díja, 18. Károlyi-díj, 19. Jubileumi Király-díj, 20. Horovitz-díj, 21. Nemes Nándorné ösztöndíj, 22. Rudics-díj, 23. Erzsébetvárosi Kaszinó díja, 24. Komáromi Kacz Endre Mészöly-díja, 25. Harkányi-díj, 26. Röck-díj, 27. Fészek Klub díja, 28. Wahrmann-díj, 29. Kohner Adolf-díj, 30. Halmi Artur-díj, 31. Gr. Somssich Béla-díj, 32. Jendrassik-díj, 33. Benkő Kálmán-díj, 34. Jankó János-díj, 35. Nadányi ösztöndíj, 36. Halmos-díj, 37. Bardócz Dezső-díj, 38. Herbert-díj, 39. Egyházfestészeti díj, 40. Lotz-díj, 41. Tárkányi-díj, 42. Munkácsy ösztöndíj.

Már ez a felsorolás is sokatmondó, de még világosabban bontakozott ki a Rippl-Rónait a Társulattól ért méltánytalanság, miután még egy összehasonlító statisztikát állítottam össze az OMKT-anyag alapján. Az alábbiakban csak azokat a művészeket sorolom fel, akik 1892 – tehát Rippl első párizsi kiállítása – és a művész halála, 1927 között legalább 6 díjat kaptak:

Damkó József 1907–1925 között 9 díjat
Edvi Illés Aladár 1907–1926 között 9 díjat
Ferenczy Károly 1900–1915 között 6 díjat
Gách István 1913–1925 között 6 díjat
Iványi Grünwald Béla 1892–1927 között 7 díjat
Karlowszky Bertalan 1897–1920 között 6 díjat
Kisfaludy Strobl Zsigmond 1911–1925 között 6 díjat
Krusnyák Károly 1916–1927 között 6 díjat
Kukán Géza 1919–1926 között 7 díjat
Orbán Antal 1917–1926 között 6 díjat
Pásztor János 1906–1925 között 7 díjat
Pentelei Molnár János 1905–1915 között 6 díjat
Szentgyörgyi István 1908–1925 között 6 díjat
Szüle Péter 1916–1927 között 6 díjat.

Úgy hiszem ez a felsorolás nem kíván több kiegészítést, önmagáért beszél.

1906 – a siker éve – után nagyon megcsappan a Rippl-Rónaira vonatkozó OMKT-anyag. 1907-ben és 1908-ban nem fordul elő a neve és az 1909-es egyetlen adat is hadüzenetet regisztrált.

(08635) Közgyűlési jegyzőkönyv. Az 1909. ápr. 4-i közgyűlési jegyzőkönyvhöz csatolt választói művésznévrosok összeállításához az igazgatóság jelenti, hogy Fényes Adolf, Grünwald Béla, Kernstok Károly, Rippl-Rónai József, Ferenczy Károly, Glatz Oszkár, Magyar Mannheimer Gusztáv, Szinyei Merse Pál, Vaszary János kiléptek a Magyar Képzőművészek Egyesületéből, s ezzel megszűntek a Társulat művésztagjai lenni, így se nem választók, se nem választhatók.

A század első évtizedének utolsó éveitől megszaporodtak a különböző, önmagukat a „társulati önkénytől” függetleníteni akaró művészek elszakadási törekvései. Művészeti egyesületek, társaságok tűznek

felsorolja a 18 fontosabb díjat és közli korona-összeüket.

16. A Magyar Művészet 1890–1919. (Budapest 1981.) „Művészeti díjak, ösztöndíjak” c. fejezetében (134–136. l.)

modern eszméket zászlajukra. E célkitűzések általában sokkal inkább barátságokon, semmint valódi művészi elvazonosságon alapulnak és így, az 1909 végén létrejött Nyolcak csoport valóban egységes szellemű, bár ugyancsak rövid életű együttesén kívül nemigen rendelkeznek önálló profillal, elvesztik összetartó erejüket és elhalnak. Így járt a MIÉNK (Magyar Impreszionisták és Naturalisták Köre), amelynek szervezésében Rippl-Rónai is tevékeny részt vállalt. Ezt az egy csoporton belüli heterogenitást nagyon jól szemlélteti az OMKT-anyagban egy 1916-os, Rippl-Rónai nevét is felvonultató névsor, mely a legkonzervatívabb művészeket magában foglaló „Műcsarnoki Független Művészek Csoportja” néven szövetkezettekkel szemben „Szabadművészek Csoportja” néven lett volna hivatva a szabadabb művészi eszméket propagálni. De ahogy majd látjuk e névsorból, egy olyan társulás, ahol pl. Rippl–Ferenczy–Kernstok árul egy gyékényen Dudits Andorral vagy Zala Györggyel, ott érdemleges megújulási program aligha várható.

(06183) 1916. IV. 30. Szabadművészek Csoportja 1916-ban. Andrejka J., Barta E., Basch Gy., Bruck M., Bednár J., Betlen Gy., Basch A., Bosznay I., Boruth A., Bíró M., Conrád Gy., Csók I., Czene I., Dudits A., Éder Gy., Ferenczy K., Ferenczy V., Frecskay E., Faragó G., Fényes A., Falus E., Gárdos A., Gémes Gindert P., Goth M., Glatz O., Herrer C., Horti B., Halász Hradil E., Iványi Grünwald B., Jendrassik J., Jávör P., Józsa K., Innocent F., Karlovsky B., Kernstok K., Kunwald C., Kosztolányi Gy., Katona N., Körmendi Frim J., Keményfi J., Kövér Gy., Kandó L., Kisfaludy Strobl Zs., Kolozsvári Szeszák F., Koszta J., Kallos E., Kiss R., Kléh J., Kada A., Kóbor H., Kölber D., Ligeti M., Lányi D., Lux E., Magyar Mannheimer G., Margó E., Mester J., Mérő I., Mátyai J., Mikola A., Murányi Gy., Nagy V., Nyilas S., Olgvai F., Olgvai V., Perlmutter I., Poll H., Pentelei Molnár J., Pongrácz D. S., Pálya C., Pár B., Szmracsányi Pajtás O., Papp E., Pólya T., Réti I., Rippl-Rónai J., Romek A., Róna J., Révész I., Szilányi L., Szinyei Merse P., Dobai Székely A., Stettka Gy., Siklódi L., Sidló F., Tatz L., Timár Thein M., Tornai Gy., Udvari G., Vajda Zs., Vadász M., Vass V., Vidovszky B., Vesztróczy M., Vaszary J., Váradi Gy., Vagner G., Zádor I., gr. Zichy I., Zala Gy., Zombori L.

Az OMKT-anyagban még egy szabályszerűen iktatott művésznévsor található, amely feltünteteti Rippl-Rónai nevét: ez a KUT (Képzőművészek Új Társasága) törzstagjainak névsorát tartalmazza. 10 év telt el az előző adat, a Szabadművészek Csoportjának megalakulása óta és e két névsor egymás mellett világosan szemlélteti az időközben a magyar művészetben lezajlott csendes, de lényegében mégis forradalmi változást.

(06395) Budapest 1926. június 19. KUT közli törzstagjainak névsorát.

Beck Ö. Fülöp, Bönmemisza Géza, Csók István (tiszteleti tag), Czigány Dezső, Czöbel Béla, Csorba Géza, Egry József, Ferenczy Béni, Ferenczy Noémi, Kernstok Károly, Kmetty János, Márfy Ödön, Medgyessy Ferenc, Páczay Pál, Perlrott Csaba Vilmos, Pilch Dezső, Rippl-Rónai József, Scheiber Hugó, Szobotka Imre, Szőnyi István, Varga Oszkár, Vaszary János, Vedress Pál (!).

17. Így Streitmann Antalról is; Fülep Lajos: A gyermekek rajzolása. (Streitmann tanár kiállítása.) Nagybecskerek-i Hírlap 1902. jún. 27. 1–2. l.

Visszatérve a rövid időre megszakított kronológiához megállapíthatjuk, hogy az OMKT Rippl-Rónai életében – és ez az eddig még nem ismertetett cédu-lákból egyértelművé válik – már csak adminisztratív, lebonyolító szerepet játszik. Már csak olyan kiállítások alkalmából említik nevét, amelyek még valamely módon a Társulaton keresztül szerveződnek. Az OMKT a lebonyolítója a korban oly divatos, általában nyomorenyhítő-akcióként létrejött sor-sor-lásoknak is. Magától Rippl-Rónaitól már semmi személyes dokumentum nem szerepel az anyagban. Elmondhatjuk, hogy a harc véget ért.

(05849) Nagybecskerek 1911. máj. 24. Vármegyei Főjegyző.

Nagybecskereki kultúrhét keretein belül a „modern magyar festészet néhány képviselőjének műveiből gyűjtemény kiállítást adunk”, melyen szerepelnek Rippl-Rónai József, Iványi Grünwald Béla, Csók István, Falus Elek, Kövér Gyula, Vadász Miklós, Zádor István műveikkel.

Különösnek tűnhet e nagybecskereki kezdeményezés és felvetődhet a kérdés, miért épp Nagybecskerek jelentkezik egy ilyen, 1911-ben még nagyon is modern szellemű kiállítás megrendezésének igényével. A megoldás nyilván Streitmann Antal, a nagybecskereki Főgimnázium rajztanárának működésében érhető tetten. Streitmann, művészetpedagógusi munkássága mellett, a népi szőnyegszövés hagyományainak ébrentartását szorgalmazta és gyárat alapított a tarontáli szőnyegek szövésére. A gyár már a századfordulótól vállalta festők és iparművészek, mint pl. Vaszary, Nagy Sándor, Horti Pál terveinek szövését. Streitmann a későbbiekben nyilván hatása alá kerülhetett nagynevű tanítványának, Fülep Lajosnak is, aki 1902–1903-ban a Nagybecskereki Hírlapban számos művészeti cikket ír.¹⁷

(07386) 1916. márc. 28.

Értesítés Rippl-Rónai József Lugasban c. festményének kisorsolásáról.

(07259) 1916. márc. 28. Sárosi népet segítő bizottság.

Utasítás Rippl-Rónai József Lugasban c. sorsjegy-nyereménytárgynak Dessewffy Marianne (Királytelek, Szabolcs megye) számára megküldése iránt.

(07460) 1916. május 22.

Értesítés Rippl-Rónai József Pyrenneusok c. festményének kisorsolásáról.

(07350) 1916. május 22. Sárosi népet segítő bizottság.

Utasítás Rippl-Rónai József Pyrenneusok c. sorsjegy-nyereménytárgynak a Singer és Wolfner cég, Budapest, számára való kiadása iránt. Átvevő: a cég.

(07806) 1922. márc. 29.

A velencei kiállításra átvették Rippl-Rónai József: A művész atyja c. festményét Rónai Jánostól.

(07811) 1923. jan. 3.

A velencei kiállításra átvették: Rippl-Rónai József: Édesapám c. képét a Szépművészeti Múzeumtól; (07819) 1923. jan. 6. Kettős portré, Sandra (gobelin) műveit Kohner Adolf-

tól; (07919) 1923. jan. 8. Krisztus születése és halála és Tájkép (?) c. gobelinjeit a Községi Iparrajziskolától. Átvevő a miniszteri biztosság nevében: Paur Géza; (07869) 1923. jan. 10. Les Vierges, Pour le vierge (?), Útkaparó, Ostende, Kőnyomat c. műveit a művésztől; (07870), (07944) 1923. jan. 10. Meztelen lányok, Kertben, Litográfia, Virágok, Borderio selyem, Virág c. műveit a művésztől.

Az 1910., 1912–15., 1917–21. és az 1924–25-ös években nincs említés az OMKT-anyagban Rippl-Rónairól. Az utolsó vele kapcsolatos adat (06433) a KUT gyászjelentése 1927. november¹⁸ 25-én bekövetkezett haláláról.

BERNÁTH MÁRIA

MÁRIA BERNÁTH: JÓZSEF RIPPL-RÓNAI ET LA SOCIÉTÉ NATIONALE HONGROISE DES BEAUX-ARTS

L'étude de Mária Bernáth intitulée József Rippl-Rónai et la Société nationale hongroise des Beaux-Arts est un nouveau résultat précieux de la recherche sur Rippl-Rónai.

Cette étude publie des documents sur les affaires entre la Société nationale hongroise des Beaux-Arts, fondée en 1861 et József Rippl-Rónai. Le chercheur a examiné l'immense quantité de fiches indicatrices relatives aux documents totaux de la Société, ces derniers ayant été détruits il y a trente ans, ces fiches sont ainsi devenues documents de prime importance. La Société des Beaux-Arts en question fut le premier organisme, incorporant le goût public, à s'opposer à József Rippl-Rónai, premier peintre hongrois moderne.

Les phrases résumant l'essentiel des documents choisis fixent les tentatives et les résultats de Rippl-Rónai se présentant au public hongrois. Mária Bernáth, la plus grande connaisseuse de la carrière de Rippl-Rónai, a découvert tous les aspects de ces fiches relatifs à ce peintre, ce qui a permis d'esquisser plus authentiquement que jamais la lutte de Rippl-Rónai pour le succès. Mária Bernáth déduit des constatations de fait implacables l'être humain profond du peintre débutant, sa maturation artistique se dégageant, jusqu'à la lutte consciente. Des données et des dates, telles que la magyarisation du nom de Rippl, ses succès modestes, les conditions

de la location de son atelier de Kelenhegy, etc., sont devenues connues et précises grâce à cette étude.

Disposant de connaissances précises également sur l'époque, Mária Bernáth confronte les événements simultanés. On apprend de son écrit quand le jury du Palais d'exposition de Budapest accepte tel ou tel tableau de Rippl, lesquelles de ses toiles il rejette aussi bien que les chefs-d'œuvre peints à Paris, ayant rencontré un accueil amical de la part de Gauguin, sont dédaignées de façon désespérante par la critique hongroise. Néanmoins, Rippl-Rónai cherche plutôt ce chemin difficilement praticable conduisant vers la Hongrie que de resserrer ces liens amicaux l'attachant à Paris. Il n'est cependant point douteux lequel des deux lui aurait été le plus salutaire du point de vue artistique.

Une des grandes valeurs de cette étude est de colorer l'esprit analytique par des sentiments anti-et sympathique. La discipline des constatations de fait basées sur des documents fut exemplaire même dans les écrits précédents de Mária Bernáth. Ses avis, ses observations critiques sont ainsi incontestables.

Cette étude est donc en même temps une publication de sources et une analyse donnant feu vert à la réflexion ultérieure.

МАРИЯ БЕРНАТ: ЙОЖЕФ РИППЛ-РОНАИ И ОБЩЕВЕНГЕРСКОЕ ОБЩЕСТВО ИЗОБРАЗИТЕЛЬНОГО ИСКУССТВА

Работа Марии Бернат „Связь Йозефа Риппл-Ронаи с Общевенгерским обществом изобразительного искусства” представляет собой новый значительный вклад в исследования творчества Риппл-Ронаи.

В работе публикуются документы деловых

отношений между Риппл-Ронаи и созданным в 1861 году Общевенгерским обществом изобразительного искусства. Исследовательница изучила четыре списка о письменном архиве Общества. Сам архив погиб тридцать лет назад, поэтому эти списки превратились в первоисточник. В свое

18. Az annotációban szeptember szerepel, de ez tévedés.

время Общество изобразительного искусства являлось тем официальным органом, который, выступая в роли защитника общественного вкуса, не одобрял творчества первого венгерского модерниста Йожефа Риппла-Ронаи.

Короткие тексты, отражающие суть хранившихся документов, фиксируют попытки художника выступить перед венгерской общественностью и результаты этого. Мария Бернат, лучший современный исследователь биографии и творчества Риппла-Ронаи, вскрыла все, касающиеся художника аспекты содержания списков-указателей. В результате возникла еще более достоверная картина борьбы Риппла-Ронаи за свое официальное признание. Беспристрастное изложение фактов помогает исследовательнице сделать вывод о душевном состоянии начинающего художника, его творческом созревании и сознательном протесте. Благодаря Марии Бернат стали известны новые данные и уточнены некоторые даты. В частности дается объяснение венгеризации имени Риппл, причин сдержанного восприятия пришедшего успеха, обстоятельств

аренды мастерской в Келенхедэ и т. п.

Интересную картину создает и временная синхронность, поскольку Мария Бернат хорошо знает и ту эпоху. Мы узнаем в частности, какие картины Риппла-Ронаи и когда приняло или отвергло жюри галереи „Мючарнок“, а также то, что написанные в Париже полотна, которые вызвали одобрение Гогена, на родине были восприняты безнадежно пренебрежительно. Тем не менее Риппл не отступал с этого трудного пути, не стремясь к укреплению дружеских связей. Нет сомнений относительно того, какой из этих путей из соображений искусства более предпочтителен.

К числу основных достоинств работы относится и то, что исследовательская деятельность окрашена чувствами симпатии и антипатии. Точность и обоснованность публикуемых фактов была характерна и для прежних работ Марии Бернат. В силу этого высказываемые ею мнения, ее выводы находятся вне всякой критики. Работа является одновременно и анализом, и источником, открывающим путь для дальнейшего осмысления.

MÁRIA BERNÁTH: LA KONTAKTOJ DE JÓZSEF RIPPL-RÓNAI KUN LA TUTLANDA NACIA BELARTA SOCIETO

La studo Mária Bernáth, sub la titolo: La kontaktoj de József Rippl-Rónai kun la Tutlanda Nacia Belarta Societo, estas nova valoriga rezulto de la esploroj pri Rippl-Rónai.

La studo publikas dokumentojn pri la aferoj de la Tutlanda Nacia Belarta Societo, funkcianta ekde 1861, rilate al Rippl-Rónai. La esploristino traserĉis la grandegan montrosliparon, kiu estas farita pri la plena dokumentaro de TNBS. La originala aktaro pereis antaŭ tridek jaroj, tiel nun la montroslipoj fariĝis primaraj dokumentoj. La menciita Belarta Societo estis la oficiala fronto, kiu — kiel la enkorpigita formo de la publika gusto — viciĝis kontraŭ la unua moderna hungara pentroartisto József Rippl-Rónai.

La frazoj de la elektitaj dokumentoj, koncize prezentante la esencon, fiksas la provojn kaj rezultojn de József Rippl-Rónai debutanta antaŭ la hungara publiko. S-ino Mária Bernáth, kiu nuntempe plej bone konas la vivojn kaj -verkon de Rippl, malkovris ĉiujn eblajn aludojn de la montroslipoj al nia pentristo. Pere de tio pli aŭtentike ol ĝis nun iam ajn reliefigis la luktoj de Rippl-Rónai por la oficiala rekono. El la rigidaj faktoj Mária Bernáth konkludis al la pli profunda homa mondo, progresanta artista maturiĝo kaj kuraĝe kionscia entreprenemo de la debutanta juna

pentristo. Pere de la studo fariĝis konataj kaj precizaj la indikoj kaj datoj, kiel ekzemple la hungarigo de la nomo de Rippl, modereco de la alvenintaj sukcesoj, cirkonstancoj de la luado de la ateliero en Kelenhegy ktp.

Ni vidas klaran bildon de la cirkonstancaro pro la konfrontado de la samtempaj eventoj, ĉar la konoj de Mária Bernáth ankaŭ pri la koncerna epoko estas bone bazitaj. Ni informiĝas, ke la ĵurio de la Arta Halo kiam kiun pentraĵon akceptis kaj kiun rifuzis de Rippl, ke la ĉefajn verkojn, pentritajn en Parizo, kaj akirintaj tie la amikajn gestojn de Gauguin, la arta prijuĝo en Hungario senesperige subtak-sas. Rippl tamen prefere streĉite strebadis al tiu ĉi malpli facile irebla vojo kondukanta hejmen, kaj li ne zorgis plifortigi la amikajn rilatojn. Superfluas la demando, ke el artismaj vidpunktoj kiu direkto estus la pli utila.

Apartenas al la ĉefaj virtoj de la studo, ke la metodon de la analizo ne penetras simpatio aŭ antipatio. La disciplinita sinteno en la komunikado de la faktoj, bazita sur indikoj, jam ankaŭ en la antaŭaj verkoj de Mária Bernáth estis modela. Ŝiaj tiel vortumitaj opinioj kaj kritikaj konstatoj estas nekontestablaj.

La studo estas do publiko de fontoj kaj analizo. Ĝi lasas la vojon libera ankaŭ por la pluaj konsideradoj,